

Informerende notitie werkzaamheden Expertteam Ondernijning

Provinciale Staten hebben in juni 2024 de beleidsnota Ondernijning 2024 – 2027 vastgesteld, met als doel de strijd tegen ondernijnende criminaliteit in Overijssel te intensiveren. Dat gebeurt door steun aan gemeenten via een programma Ondernijning. Immers, veiligheidsbeleid is een primaire taak van gemeenten. We zien echter dat met name gemeenten met een omvangrijk buitengebied moeite hebben om voldoende capaciteit vrij te spelen en kennis op te bouwen om het criminel lastig te maken. Dat is geen brevet van onvermogen, er zijn gewoon steeds meer veiligheidstaken en het werk wordt als maar ingewikkelder. Een Expertteam Ondernijning gaat deze steun verlenen en vormt hiermee het kloppend hart van het programma. In deze notitie wordt uiteengezet hoe het expertteam in de praktijk aan de slag gaat.

Missie expertteam

Met een impuls van vier miljoen euro wordt een driejarig programma gefinancierd. Deze extra inzet richt zich vooral op preventie, want met een weerbare samenleving verdwijnt de voedingsbodem voor criminaliteit. We beginnen hierbij bij onszelf. Dat houdt in dat we als (gezamenlijke) overheid:

- begrijpen wat de impact is van ondernijnende criminaliteit
- herkennen wat signalen zijn van ondernijnende criminaliteit
- weten hoe we op basis van signalen handelen

Dit bewustzijn dragen we actief uit richting de samenleving. Hier ligt een nadrukkelijke rol voor de eerder aangestelde Veiligheidscoach. Echter, voorlichting is lang niet altijd toereikend om een samenleving weerbaarder te maken. Soms zijn aanvullende acties nodig, zoals:

- Versterken van de economische positie en sociale structuur van een gebied, inclusief aandacht voor kwetsbare individuen (denk aan niet rendabele vakantieparken, bedrijventerreinen met leegstaande panden, of agrarische ondernemers zonder toekomstperspectief)
- Preventieve veiligheidsmaatregelen (zoals betere straatverlichting, cameratoezicht, cybersecurity)
- Krachtig optreden bij veiligheidsissues

We weten en herkennen hoe we als kwetsbare samenleving vaak met complexe uitdagingen te maken hebben. Het is juist in de samenwerking dat we de kracht vinden om een duurzame en effectieve aanpak te realiseren.

Het Expertteam Ondernijning legt sterk de nadruk op teamwerk, waarbij nauw wordt samengewerkt met gemeenten om, indien gewenst, de benodigde versterking te realiseren. Deze ondersteuning is beschikbaar voor zowel individuele gemeenten als

gemeenten die gezamenlijk optrekken.

De werkwijze is ontwikkeld op basis van succesvolle ervaringen uit de aanpak van vakantieparken. De opgedane kennis en strategieën worden nu toegepast in het gehele Overijsselse buitengebied. Het is belangrijk te benadrukken dat de bebouwde kom geen strikte scheidslijn vormt; ook daar kan, indien nodig, ondersteuning plaatsvinden, zoals bijvoorbeeld bij bedrijventerreinen in dorpen.

Op deze manier wordt de samenwerking niet alleen versterkt, maar ook flexibel ingezet om te voldoen aan de specifieke behoeften van elke regio.

Werkwijze expertteam

Het accent van de werkzaamheden ligt in eerste instantie op praktische steun. Zo heeft een gemeente bijvoorbeeld wel signalen van ondermijning, maar lukt het in de praktijk niet om alle meldingen te onderzoeken. Denk aan verdachte activiteiten in een leegstaande schuur of een winkel die op vreemde tijden geopend is en niet verkoopt wat het aangeeft te verkopen. Ook zijn er wellicht signalen rond thema's als mensenhandel. Soms kunnen er zorgen zijn over een industrieterrein waar 's avonds opvallend veel activiteit is.

In sommige gemeenten ontbreekt echter nog voldoende zicht op een ondermijnende situatie. Door de inzet van het expertteam wordt dit inzicht vergroot, waardoor gerichtere keuzes kunnen worden gemaakt en de aandacht beter kan worden verdeeld. Met extra steun vanuit de provincie kan er vervolgens concreet actie worden ondernomen.

Na verloop van tijd verschuift het accent steeds meer richting het borgen van kennis, onder meer door medewerkers op te leiden. Immers, de looptijd van het programma is drie jaar, maar het bouwen van een weerbare samenleving duurt langer.

Het expertteam werkt daarvoor met een stappenplan. Afhankelijk van de behoefte van een gemeente kan dit stappenplan worden uitgerold. Het startpunt is het vaststellen van een gemeenschappelijk doel, zoals veilige en economisch goed renderende vakantieparken, dat indien nodig wordt bekrachtigd met een collegebesluit. Het eindpunt is zichtbare overheid, die de samenleving betreft en beschermt om de gekozen doelstelling te realiseren en te waarborgen. Alle stappen hier tussenin dragen bij om dit te organiseren. Deels zijn dat stappen in huis en deels erbuiten.

In huis gaat het om het ontwikkelen van integraliteit in beleid, het verbeteren van de informatiestromen zodat de juiste informatie op het juiste moment bij de juiste collega belandt en het verhogen van de kennis en expertise bij medewerkers. Toezichthouders van de gemeente kunnen hierdoor verder worden opgeleid, zodat zij signalen van kwetsbaarheden voor ondermijning sneller en effectiever herkennen. Denk aan toezichthouders horeca, bouw en wonen, burgerzaken. In het veld gaat het om het slimmer worden in het ophalen van informatie uit een gebied, het opbouwen en borgen van expertise, en het daadwerkelijk aanpakken van kwetsbare situaties en het helpen van kwetsbare mensen.

Tevens wordt de samenwerking versterkt tussen partners die een rol spelen bij het bestrijden van ondermijnende criminaliteit en werken aan de toekomst van het Overijssels buitengebied. Integrale samenwerking kan voorkomen dat er een waterbedeffect optreedt: criminele activiteiten verplaatsen zich naar gebieden waar de overheid minder aanwezig is.

Voorwaarden inzet expertteam

Om de effectiviteit van het expertteam te verhogen, zijn voorwaarden verbonden aan de inzet. Zo moet er een bestuurlijke opdracht van de gemeenten liggen. Daarnaast is het noodzakelijk dat er een overeenkomst wordt gesloten in verband met privacyregelgeving en de borging van kennis en dataopslag. Ook is het van belang dat aan de voorkant duidelijke afspraken worden gemaakt over rollen en verantwoordelijkheden. Het gezag blijft altijd bij de gemeenten. De provincie faciliteert en ondersteunt: zowel aan de ‘voor- als achterkant’, zonder daarbij taken van gemeenten over te nemen. Voor de werkbaarheid is echter niet voor elke inzet van het expertteam een collegebesluit nodig. Nadere invulling of inzet kan een collegebesluit vereisen, maar dit hoeft niet. Dat is afhankelijk van de specifieke vraag vanuit de gemeenten. Dit zorgt ervoor dat de werkwijze flexibel en praktisch blijft.

Bezetting expertteam

Het Expertteam Ondermijning kent diverse functies, die breed inzetbaar zijn voor het hele buitengebied en in het bijzonder op vakantieparken. Denk aan toezichthouders, beleidsadviseurs, juristen en onderzoekers.

Op dit moment loopt de werving voor diverse functies met als doel het expertteam in het voorjaar 2025 op volle sterkte te hebben. Experts die al voor het team werken, kunnen alvast opdrachten uitvoeren. Gemeenten kunnen hiervoor persoonlijk contact opnemen met Mandy Kamerman, projectsecretaris Programma Ondermijning. Telefoonnummer 06 - 10804767. E-mailadres expertteam@overijssel.nl

Er wordt tevens gewerkt aan een tussentijdse evaluatie van het expertteam. Daarbij wordt onder meer gekeken naar de meerwaarde van het team. Met het ministerie van J&V en BZK worden gesprekken gevoerd over de periode na 2027.